

Julkisten työvoimapalveluiden siirto vaikeimmin työllistyvien osalta kuntien vastuulle - Vates-säätiön ja sen taustayhteisöjen koottu lausunto

1. Arvioitko järjestämismvastuun siirron parantavan vai heikentävän vai mahdollisesti säilyttävän ennaltaan vaikeimmin työllistyvien palvelut?

Järjestämismvastuun siirron vaikutus (parantavasti tai heikentävästi) riippuu erityisesti siitä, millä tavoin vaikeimmin työllistyvien ryhmä määritellään ja miten se rajataan. Jos rajaus tehdään pelkästään työttömyyden keston perusteella, moni ryhmä jää rajauksen ulkopuolelle.

Vammaisten henkilöiden palvelujen kohdalla on esille noussut huoli palvelujen huononemisesta. Toisaalta siirto antaa mahdollisuuden rakentaa paremmin toimivia palveluita.

2. Jos arvioitte, että järjestämismvastuun siirto parantaa tai heikentää vaikeimmin työllistyvien palveluja, esittäkää näkemyksenne siitä, miten järjestämismvastuun siirto parantaa tai heikentää julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen saatavuutta ja vaikuttavuutta?

Palvelujen vaikuttavuutta parantavina tekijöinä järjestämismvastuun siirron yhteydessä nähdään kuntien kokonaisvaltaisempi tuntemus asiakkaiden tilanteesta ja saatavat synergia-edut tiiviimmästä integraatiosta sosiaali- ja terveystoimen sekä ennen kaikkea elinkeinotoimen kanssa. Kunnilla voi näistä johtuen olla paremmat edellytykset tarjota asiakkaiden tarpeen mukaisia, työllistymistä tukevia palveluja.

Palvelujen vaikuttavuuden heikkenemisen kohdalla suurimpana riskinä pidetään sitä, etteivät työvoimapalvelujen resurssit, rahoitus ja työkalut siirry riittävän kattavasti ja kokonaisuutena kunnille.

Uhkana on, että kunta ei koe vammaisten henkilöiden työllistymisen tukemista strategisesti keskeiseksi tehtäväkseen ja järjestää siksi työllistämispalvelut säästöjen nimissä pienimällä mahdollisella panoksella, tai että vammaisten henkilöiden palvelut muuten jäävät pitkäaikaistyöttömien palvelujen varjoon.

Myös TE-toimistojen ja kuntien rajapintaan mahdollisesti muodostuva asiakkaiden pallottelu koetaan uhkaksi.

Palvelujen saatavuuden muutokset riippuvat uudessa tilanteessa käytettävissä olevista resursseista ja niiden kohdistamisesta.

3. Mitä haasteita järjestämisvastuun siirtoon mahdollisesti sisältyy?

Sote-uudistuksen myötä tuleva resurssien ja vastuunjako kuntien ja uusien sote- ja itsehallintoalueiden välillä vaikuttaa kuntien edellytyksiin suoriutua työvoimapalveluiden hoitamisesta. Kunnat nähdään kuitenkin itsehallintoalueita luontevampina vastuualueina työvoimapalveluille, koska integraatio elinkeinotoimeen ja kunnan elinvoimaisuuteen on tärkeää ja toisaalta itsehallintoalueilla työvoimapalvelut jäisivät helposti sosiaali- ja terveyspalvelujen jalkoihin.

Työllisyyttä edistävän moniammatillisen yhteispalvelun laajentaminen ja kehittäminen on edelleen kesken. Koordinointi sote-uudistuksen ja työvoimapalvelujen siirron välillä tulee olemaan haastavaa mutta myös ensiarvoisen tärkeää.

4. Mitä mahdollisen järjestämisvastuun siirron valmistelussa tulisi erityisesti ottaa huomioon?

Kunnille pitää taata riittävät resurssit ja rahoitus sekä yhtä laaja työkalupakki kuin TE-toimistoillakin on käytettävissä. Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi palvelujen toimintakonsepti tulee suunnitella uuteen tilanteeseen sopivaksi. Vanhaa rakennetta sellaisenaan ei kannata siirtää. Kolmannen sektorin osaamisen hyödyntäminen ja järjestöjen tarjoamat palvelut tulee huomioida ja pyrkiä edelleen kehittämään ja mahdollistamaan kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä.

Palvelujen ohjaus sekä kunnissa että TE-toimistoissa tulee järjestää niin, että toiminta lähtee koko järjestelmässä asiakkaiden tarpeista, eivätkä palkitseminen ja/tai sanktiot johda alioptimointiin ja asiakastarpeen sivuuttamiseen.

Kuntien koko ja valmiudet työvoimapalveluiden järjestämiseen vaihtelevat, joten tämä tulee huomioida valmistelussa ja mahdollistaa uudenlaisten toimintakonseptien käyttäminen.

5. Miten valtion ja kuntien yhteistyötä vaikeimmin työllistyvien palvelujen järjestämisessä tulisi mielestänne kehittää, jos järjestämisvastuuta ei siirretä?

Mikäli järjestämisvastuuta ei siirretä kuntiin, tulee työllisyyttä edistävää moniammatillista yhteispalvelua kehittää erityisesti asiakasnäkökulma huomioiden. Kuntarajat ylittävä asiakaslähtöinen työskentely ja aktiivinen asiakastyö on koettu hyväksi ja sitä tulee edelleen jatkaa ja tukea. Riittävien resurssien varmistaminen ja asiakastarpeisiin perustuva, tasapuolinen menettely mm. tukien jakoperusteissa tulee varmistaa.

6. Vastaavatko julkisesta työvoima- ja yrityspalvelussa annetussa laissa määritellyt julkiset työvoima- ja yrityspalvelut asiakkaiden tarpeisiin? Jos eivät, mitä yksittäisiä julkisia työvoima- ja yrityspalveluja koskevia säännöksiä tulisi muuttaa ja miten?

Lakia pidetään sinänsä hyvänä ja tarpeisiin vastaavana, mutta täytäntöönpanossa koetaan edelleen puutteita. Suurimpana epäkohtana nähdään työllisyysmäärärahojen niukkuutta ja yhdenmukaisuusperiaatteen vastaisesti tapahtuvaa jakautumista.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien pääseminen TE-palvelujen piiriin tulee varmistaa, sillä tällä hetkellä palveluiden saamisessa on ollut vaikeuksia.

Työvoimapalveluna toteutettava työhönvalmennus ei rajatusta saatavuudesta ja määräaikaisuudesta johtuen vastaa kaikkien asiakasryhmien (esimerkiksi kehitysvammaisten henkilöiden) tarpeita.

Työvoimapalvelujen ymmärrettävyys ja saavutettavuus eivät vastaa kaikkien asiakasryhmien tarpeita, ellei henkilökohtaista palvelua ole tarjolla. Liian laaja digitalisointi heikentää saavutettavuutta.

7. Muut kommentit ja ehdotukset julkisten työvoimapalvelujen toiminnan ja kehittämisen alueelta?

Osa pitkäaikaistyöttömistä ei koskaan tule työllistymään avoimille työmarkkinoille. Tämä tosiasia pitää hyväksyä. Tarvitaan organisaatioita, jotka tuovat tuottavan työn ja tekijät yhteen ja valjastavat työpanoksen tuotannolliseen käyttöön. Järjestösektorin palveluiden tuottajilla on paljon hyvää osaamista ja tuotteistettuja työllistymisen malleja, joita julkinen sektori voisi hyödyntää tehokkaammin ostopalveluna.

Vaikeimmin työllistyvien työvoimahallinnon palvelut tarvitsevat tuekseen myös sosiaali- huollon palveluita. Työvoimapalveluiden siirron yhteydessä on erityisesti varmistettava tiiviin yhteyden säilyminen sosiaalitoimen ja työvoimapalveluiden välillä. Kun työvoimapalvelut tarjotaan kunnassa, voidaan palvelu kokea saavutettavampana ja hyvinvointia tukevana lähipalveluna, jollaisena se mm. erityistä tukea tarvitsevien kohdalla tuleekin nähdä.

Julkisten hankintojen sosiaalisten kriteerien ja työllistämisehdon tarjoamat mahdollisuudet työllistämässä sekä työpankkimalli/työllistämishonus tulee huomioida palvelujen kehittämässä ja muun muassa työllisyysmäärärahojen allokoimisessa.

Helsingissä 3. päivänä joulukuuta 2015

Jaana Pakarinen
toimitusjohtaja
Vates-säätiö